

Datum

2021-07-27

Vår referens

Ilona Holmgren

Utredningssekreterare

ilona.holmgren@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Socialdepartementet - Boende på (o)lika villkor - merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS (SOU 2021:14) STK-2021-621

Sammanfattning

Socialdepartementet har gett Malmö stad möjlighet att lämna synpunkter på SOU 2021:14, Boende på (o)lika villkor – merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS. Utredaren har haft i uppdrag att klargöra rättsläget angående upplåtelseform för ovanstående bostäder, hur reglerna tillämpas utifrån hyreslagen och om ytor för personal- och gemensamhetsutrymmen kan ingå i hyran vid beräkning enligt hyreslagen. Syftet är att den enskilde inte ska drabbas av merkostnader för sitt boende på grund av sin funktionsnedsättning.

Utredaren föreslår ändring av merkostnadsersättning enligt socialförsäkringsbalken från 1 januari 2023. Ändringen innebär att den enskilde med funktionsnedsättning kompenseras av staten för merkostnader, för hyra i bostad med särskild service enligt LSS. Bedömningen är att förslaget som bidrar till likabehandling för den enskilde som bor i bostad med särskild service är positivt. I ärendet har funktionsstödsnämnden lämnat yttrande. Förslaget är att Malmö stad lämnar yttrande till Socialdepartementet enligt upprättat förslag.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar det till Socialdepartementet.

Beslutsunderlag

- Remiss från Socialdepartementet - Boende på (o)lika villkor – merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS (SOU 2021:14)
- Boende på (o)lika villkor - merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS (SOU 2021:14)
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 210809 Remiss från Socialdepartementet - Boende på (o)lika villkor- merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS (SOU 2021:14)
- Förslag till Yttrande
- Remissvar från funktionsstödsnämnden
- Funktionsstödsnämnden beslut 210621 § 66 med Särskilt yttrande (V)

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2021-08-09
Kommunstyrelsen 2021-08-18

Beslutet skickas till

Socialdepartementet
Funktionsstödsnämnden

Ärendet

Malmö stad har fått möjlighet att lämna synpunkter till Socialdepartementet angående betänkande av utredningen om merkostnader i bostad med särskild service enligt LSS, *SOU 2021:14 Boende på (o)lika villkor – merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS*¹. I beredning av ärendet har funktionsstödsnämnden fått möjlighet att yttra sig.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 12 mars 2020 att en utredare skulle se över och klargöra regler avseende bostad med särskild service enligt LSS. Utredarens uppdrag är att klargöra rättsläget gällande upplåtelseform för ovan nämnda bostäder, hur reglerna tillämpas utifrån hyreslagen och ifall ytor för personal- och gemensamhetsutrymmen kan ingå i hyran vid beräkning enligt hyreslagen. Syftet är att den enskilde inte ska drabbas av merkostnader för sitt boende, på grund av sin funktionsnedsättning.

Utredningen i korthet

Utredningen analyserar kommunernas upplåtelse av bostäder med särskild service enligt LSS och de ekonomiska konsekvenserna för personer i dessa boende. Upplåtelseformer, bruksvärde och merkostnader i förhållande till bostad med särskild service enligt LSS till personer med funktionsnedsättningar redovisas. Utredningen har tittat i register och genomfört egen undersökning för att svara på hur reglerna i hyreslagen används i kommuner som hyr ut bostad med särskild service. Enligt betänkandet berörs omkring 28 000 personer. De flesta har låga inkomster, ofta från sjuk- eller aktivitetsersättningar eller pensioner. Utredningen visar även att den ekonomiska utsattheten har ökat för den berörda gruppen jämfört med den övriga befolkningen.

Kommuner upplåter bostäder med särskild service enligt LSS och i princip alltid som hyresrätter. Hyresrätter regleras genom hyreslagen². Utredningen låter se att hyrorna varierar kraftigt över landet och är i genomsnitt 5 280 kr för en gruppboende och 5 540 kr för en serviceboende. Mer än en tredjedel av de (under 65 år) som bor i bostad med särskild service har en hyra över bidragstaket på bostadstillägget (5 600 kr), enligt uppgifter utredningen haft tillgång till. De som beviljas bostad med särskild service har utöver lägre disponibla inkomster sällan möjligheter att välja bostad. Utredningen uppmärksammar bland annat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar, att leva som alla andra, bostadsmarknaden och ekonomiska förutsättningar för den som bor i en bostad med särskild service enligt LSS.

Bruksvärde

Hyrans storlek ska sättas utifrån bruksvärdesprincipen i hyreslagen och ska fastställas ”till skäligt belopp”. Enligt hyreslagen får den som hyr ut bostäder sätta högre hyra om det finns förmåner i anslutning till lägenheten såsom lokaler för gemensamhetsutrymmen eller personal. Bruksvär-

¹ Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade förkortas LSS

² 12 kap 55 § Jordabalken

desprincipen medför att tillgång till gemensamma ytor ska beaktas och värdesättas, oavsett bostaden och vem som bor i den. Det innebär (i jämförelse med andra lägenheter) merkostnad för den som hyr LSS-bostad. Utredningen har sett att hyressättning förekommer för gemensamhetsutrymmen, men inte sett praxis gällande värdering av tillgång till gemensamma utrymmen. De ser risker med merkostnader för individer som bor i bostad med särskild service enligt LSS, när hyran prövas i enlighet med bruksvärdesprincipen. Av förarbeten till LSS framgår att enbart den privata bostaden ska inkluderas i avgiften.

Hyres- och avgiftsättning

Kommunen bestämmer på vilka grunder hyra och avgifter sätts, vilka enligt bestämmelserna ska vara ”skäligen kostnader”. Avgifterna får inte överstiga kommunens självkostnader och kommunen ska se till att den enskilde har tillräckliga medel för sina personliga behov. Många kommuner beräknar och följer hyreshöjningar enligt konsumentprisindex.

Merkostnad

Merkostnadsersättning är en särskild socialförsäkringsförmån från staten som beslutas av Försäkringskassan och lämnas för vissa kostnader av vilka boende är en av dessa. Merkostnad uppstår när en person med funktionsnedsättningar har kostnader utöver det en person utan funktionsnedsättningar i motsvarande ålder normalt har. Ersättningen kan utgå för ökade kostnader för boende på grund av funktionsnedsättning och om funktionsnedsättningen inträffat före 65 års ålder och består i minst ett år. Beräkningen baseras på prisbasbelopp och per år. Syftet är att den enskilde ska få behålla tillräckliga medel för personliga behov.

Merkostnadsersättningens nuvarande utformning gör det svårt att få ersättning för merkostnader för bostad med särskild service. Utredningen beskriver hur hyran för en del individer överstiger det statliga taket med följderna att de riskerar att gå minus. Enskilda som beviljas bostad med särskild service enligt LSS är ofta hänvisade till dessa bostäder och saknar möjligheter att välja annan bostad.

Olika former av kompensation som minskar den enskildes kostnader för boendet kan i dag, i varierad grad, tillhandahållas från stat och kommun. En del kommuner som utredningen varit i kontakt med kompenserar enskildas höga hyror genom exempelvis maxhyra, kommunalt bostadstillägg eller ekonomiskt bistånd.

Förslag

Utredaren ser behov av åtgärder gällande merkostnadsersättning. Det föreslås ändring i socialförsäkringsbalken (2010:110) och i förordning (2018:1614) om merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag, att börja gälla 1 januari 2023.

Utredningens förslag kursiveras nedan enligt utredningens kapitelnumrering.

- Den enskilde ska ges kompensation inom ramen för merkostnadsersättningen (kap.11.3)
Den som beviljats insatsen bostad med särskild service för vuxna enligt 9§9 LSS och bor i en sådan bostad ska ha rätt till merkostnadsersättning för boende med 30 procent av prisbasbeloppet per år. Vid beräkning av merkostnadernas storlek, när någon även har andra merkostnader, ska boendet i en bostad med särskild service enligt LSS anses ge merkostnader om 25 procent av prisbasbeloppet per år.
- Stödmaterial ska ge en ökad likvärdighet (kap.11.8)
Regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram och göra tillgängligt ett stödmaterial som be-

skriver hur man kan arbeta med hyressättning och andra frågor som rör ekonomin för dem som bor i en bostad med särskild service enligt LSS.

- Förslag om ikraftträdande och informationsinsatser (kap.11.9) berör kommunerna som anses kunna bidra till att information når fram till de som berörs.
De nya reglerna ska träda i kraft den 1 januari 2023. Försäkringskassan ska utforma och genomföra tillgängliga informationsinsatser riktade till dem som bor i bostad med särskild service enligt LSS.
- Uppföljning och utvärdering (kap.11.10).
En uppföljning och utvärdering av utvecklingen av merkostnadsersättningen för målgruppen bör ske för att säkerställa att förslagen fått avsedd effekt. Även eventuell påverkan på hyressättningen när det gäller lägenheter i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS bör ingå i ett sådant uppdrag.

Utredningens bedömningar

Utredningen gör ett antal bedömningar. I den mån merkostnader är kopplade till hyran måste de bedömas enligt reglerna om avgifter i bland annat LSS och hälso- och sjukvårdslagen. Om de boende inte kan välja bort att delta i gemensamma måltider, bör dessa kostnader ses som en del av boendekostnaden, liksom om man måste delta i gemensamma aktiviteter.

Det statliga ansvaret för merkostnader på grund av funktionsnedsättning gäller oavsett om den enskilde bor i bostad med särskild service eller annan form. Utredaren bedömer att de skillnader som finns avseende hyressättning, kommunala subventioner och annat stöd kan säkerställas genom en reglering. Beräkningar visar att omkring 36 - 37 procent av individer under 65 år och 4 procent över 65 år berörs av en hyra som överstiger taken för bostadstillägg. Olika alternativ för att den enskilde inte ska få merkostnader för sitt boende har övervägts. Utredningen anser att den enskilde ska kompenseras för merkostnader kopplat till boende i bostad med särskild service enligt LSS. Det behövs ingen särskild reglering i socialförsäkringsbalken utifrån Europaparlamentets och rådets förordning³, med anledning av förslag.

Många som bor i bostad med särskild service enligt LSS har höga hyror oavsett beräkning och bostadstillägget bör bättre anpassas till de faktiska hyrorna. Problemen anses hänga ihop med låga inkomster, höga hyror och bristande valmöjligheter för den som beviljas en bostad med särskild service. Bedömningen är att problemen kan minska och ge möjlighet för personer att flytta mellan kommuner, genom en särskild satsning på ett investeringsstöd för att öka byggandet av bostäder med särskild service. Gällande framtida förändringar i reglerna om hyressättningar är bedömningen att det finns risk för att ändringar av hyressättningen kan få stor påverkan för dem som bor i bostad med särskild service. Utredningen anser att en översyn bör göras om möjligheterna att betala hyran i en bostad med särskild service enligt LSS.

Konsekvenser

Utredningen konstaterar att förslaget förtydligar statens ansvar och ökar statens kostnader⁴. För kommuner medför inte förslaget några ökade kostnader. Många kommuner som idag tar ansvar för att tillhandahålla stöd för den enskildes hyra förväntas minska sina kostnader. Förslaget anses bidra till ökad jämlikhet i levnadsvillkor jämfört med övrig befolkning. Fler män har insatsen och kommer därmed beröras mer av rätten till ersättning.

³ (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen den 29 april 2004.

⁴ Statens kostnader förväntas öka med 351-518 miljoner kronor, jämfört med nuvarande kostnader på 122 miljoner kronor.

Remissinstans Funktionsstödsnämnden

Funktionsstödsnämnden ställer sig positiv till utredningens förslag.

Särskilt yttrande har lämnats från (V).

Stadskontorets bedömning

I Malmö stad tillämpas maxtaxa i bostad med särskild service enligt 9 § 9 lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) enligt beslut från kommunfullmäktige den 20 februari 2019. Den högsta hyresnivån från och med 1 maj 2019 är 5 000 kronor för en LSS-bostad och hyran indexuppräknas från och med 2020 enligt modell framtagen i funktionsstödsnämnden.

Stadskontoret bedömer att utredningens förslag och bedömningar är bra och innebär att staten tar ansvaret för merkostnader, vilket bidrar till ökad likställighet. Funktionsstödsnämndens yttrande föreslås i sin helhet ligga till grund för yttrande till Socialdepartementet.

Stadskontorets förslag

Förslaget är att avge yttrande till Socialdepartementet enligt bifogat förslag.

Ansvariga

Jonas Rosenkvist Avdelningschef
Magdalena Bondeson Sektionschef
Andreas Norbrant Stadsdirektör